

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

Avsnittet publicerades den 13 december 2016

[Här kan du lyssna på programmet.](#)

[musik]

BJÖRN: 0:00:13 Hej. Du lyssnar på det allra första avsnittet av Kemikaliepodden som är en podcast från Kemikalieinspektionen för en kemikaliesmart vardag. Och det här premiärprogrammet handlar om kemikalier i hemelektronik som många av oss har fullt av i våra hem. Vi ska försöka svara på frågor som vad är det för skadliga kemikalier som kan finnas i vanliga hemelektroniska produkter? Behöver man vara orolig om man har skruvat isär en dator tillsammans med sitt barn? Jag heter Björn Malmström och är pressansvarig på Kemikalieinspektionen och till min hjälp i dag så har jag två av Kemikalieinspektionens inspektörer, Mariana Pilenvik och Magdalena Salomonsson. Välkomna hit.

MAGDALENA: 0:00:56 Tack.

MARIANA: 0:00:56 Tack.

BJÖRN: 0:00:57 Mariana och Magdalena, ni har ju jobbat med ett tillsynsprojekt där ni undersökte just kemikalier i hemelektronik på den svenska marknaden, så jag undrar, Magdalena, vad är det ni har gjort i det här projektet?

MAGDALENA: 0:01:08 Ja, i det här projektet så har vi analyserat avseende förbjudna ämnen då i ungefär 150 elektriska produkter och vi har varit i kontakt med ungefär 80 företag. Och några har vi besökt, inspekterat via besöksinspektion då.

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

- BJÖRN: 0:01:28 Och vad är det för produkter ni har tittat på?
- MAGDALENA: 0:01:30 Ja, det är ju billig elektronik och sån typ av elektronik som man har mycket av hemma. Så till exempel kan det röra sig om USB-kablar, blinkande hund- och katthalsband, ljusslingor, cykellampor, hörlurar. Såna typer av produkter.
- BJÖRN: 0:01:48 Ni har fokuserat alltså särskilt på billig elektronik. Varför det?
- MARIANA: 0:01:53 Jo, det beror ju mycket på att vi har tittat på den typen av produkter tidigare och då har vi hittat många brister då, och därför så valde vi at göra ett uppföljningsprojekt nu då.
- BJÖRN: 0:02:04 När ni har tittat tidigare på de här produkterna, hur har resultaten sett ut då?
- MARIANA: 0:02:07 Det har varit ungefär liknande resultat över åren, men vi hittar mycket bly i lödningar, inuti produkterna och vi hittar många mjukgörande ämnen i till exempel plasten i sladdarna, som ftalater och kortkedjiga klorparaffiner.
- BJÖRN: 0:02:25 Och du har faktiskt med dig några saker som ni har kollat på här i poddstudion. Du har ett plastljus här i en låda.
- MARIANA: 0:02:37 Precis. Vi har bland annat tittat på ett plastljus och inuti det här plastljuset så finns det ett kretskort och på kretskortet så hittade vi bly i lödningarna som då inte får vara där. Och sen har vi också en ficklampa här och den innehöll också ett kretskort med bly i lödningarna.
- BJÖRN: 0:02:59 Så det är bly inne i de här produkterna?
- MARIANA: 0:03:01 Precis. Det är inuti produkterna, så att i vanliga fall så kommer ju inte konsumenter inte åt det här blyet, utan det är mest ett problem när produkterna blir till avfall och vid tillverkningen av produkterna.
- BJÖRN: 0:03:13 Men vad kan du säga om bly? Det är inte så trevligt ämne?

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

- MARIANA: 0:03:17 Nej, det är inte så trevligt ämne. Det är skadligt på många olika sätt. Bland annat så kan det påverka vårt nervsystem och det är också mycket giftigt, så att det är giftigt för vattenlevande organismer, och på så sätt så betraktar man det som väldigt miljöfarligt.
- BJÖRN: 0:03:33 Men man ska inte vara orolig då alltså, för det finns inuti produkterna?
- MARIANA: 0:03:37 Ja, precis, det är inte någonting som man kommer åt i vanliga fall.
- BJÖRN: 0:03:41 Och Magdalena, du har med dig en ... du håller i en kabel där, en USB-kabel.
- MAGDALENA: 0:03:46 Precis. En USB-kabel. En svart. Och i den här, vi kollade faktiskt på själva sladden, plasten i sladden, och där hittade vi då kortkedjiga klorparaffiner som inte får finnas där och det är en ämnesgrupp kan man säga då. Man tillsätter det delvis för att göra plasten mjuk, men också som flamskyddsmedel och det är ett ämne som är skadligt för vattenlevande organismer och det är också persistent, alltså det finns länge i naturen. Det bryts inte ner. Och i samma kabel hittade vi också några ftalater och det är alltså ämnen som man tillsätter för att göra plasten mjuk även där, och de får förekomma i den här typen av produkter, men vissa ftalater vill man inte så gärna ha där, därför att de kan vara hormonstörande eller göra det svårare att få barn och så där om man får i sig de här då. Och de här ämnena kan vi säga, det är såna som man har sett, man har hittat i damm, så att det skulle kunna vara så att det läcker från den här typen av produkter då och hamnar i dammet. Men som Mariana sa om den andra, det är inte en akut giftig produkt det här, utan det är den totala exponeringen av den här typen av ämnen som man vill komma ifrån. Så att kabeln i sig är inte farlig kan man säga, men vi vill inte ha ämnena.

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

BJÖRN: 0:05:24 Men vad säger ni, hur kan man göra då som konsument om man vill undvika att utsättas för de här ämnena som vi nu ser kan finnas i en del av de här produkterna?

MAGDALENA: 0:05:32 Ja, som konsument, det är ju väldigt svårt för att man kan inte se på en produkt om de innehåller de här ämnena eller inte, vilket gör det då svårt. Men det man kan tänka på är delvis att försöka hålla nere antalet såna här produkter. Satsa mer på kvalitet i stället för kvalitet. Man kan ju också kolla att CE-märkta, därför att CE-märkningen är ett sätt för tillverkaren att ... ja, eller de sätter på ett CE-märke när den är klar som ett intyg på att den uppfyller EU-lagstiftning.

MARIANA: 0:06:07 Mm. Sen kan man ju också rensa ut gammal elektronik som man har hemma som man inte använder längre och precis som Magdalena sa, så vissa av de här produkterna kan ju avge ämnena till damm och så, så det kan ju vara bra att vädra och damma hemma också. Och särskilt då om man har små barn som gärna kryper omkring på golvet.

BJÖRN: 0:06:28 Några tips. Kolla om CE-märkning och städa lite extra hemma är ett par saker som man kan tänka på då?

MARIANA: 0:06:36 Ja, precis.

BJÖRN: 0:06:37 Men hur är det Mariana, stämmer det att man som konsument har rätt att få information om det finns skadliga kemikalier i hemelektronik?

MARIANA: 0:06:45 Ja, det stämmer för vissa typer av ämnen. I EU så har man tagit fram en lista som kallas för kandidatförteckningen och det är en lista över särskilt farliga ämnen. Och om produkten innehåller såna ämnen så har man som konsument rätt att få information inom 45 dagar om man frågar i butiken.

BJÖRN: 0:07:04 Vad tycker du, ska man fråga om det i butiken?

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

MARIANA: 0:07:06 Absolut. Absolut.

[musik]

BJÖRN: 0:07:12 Ja, nu har vi kommit in på ett avsnitt här i podden där vi svarar på frågor som har kommit till oss på Kemikalieinspektionen och då är det så här att en förälder har skrivit till oss och hon undrar så här: ”I dag satt jag och min dotter, sju och ett halvt år, och plockade isär en gammal dator. Vi pillade på alla delar. Hur farligt är det för mig och dottern efter att ha pillat, skruvat och dessutom andats in allt i datorn? Behöver jag oroa mig för framtida konsekvenser som cancer, njurproblem och så vidare?” Vad säger du om det här, Magdalena? Behöver den här föräldern vara orolig? Kan det finnas delar inne i en dator som innehåller hälsoskadliga kemikalier?

MAGDALENA: 0:07:48 Ja, alltså en dator kan ju faktiskt innehålla hälsoskadliga ämnen. Det visar ju våra analyser bland annat då. Så vi brukar ge ett generellt råd att man inte ska plocka isär gammal elektronik, och det är för att man inte ska kunna exponeras av de här i onödan. Men en enstaka exponering som i det här fallet, det är ingen fara. Så jag tycker inte att hon behöver vara orolig, utan det stora problemet det är ju den totala exponeringen för skadliga kemikalier som vi utsätts för under en längre tid. Så en enstaka exponering som det här handlar om, det tror jag inte är någon fara alls.

BJÖRN: 0:08:26 Vad skönt. Då kan hon andas ut.

MAGDALENA: 0:08:28 Ja, det tycker jag.

BJÖRN: 0:08:29 Men det är ingenting man ska göra kanske varje dag ändå då?

MAGDALENA: 0:08:32 Nej, absolut inte, utan man kan ju försöka undvika det.

BJÖRN: 0:08:35 Jag tänkte ta en fråga till som vi har fått, en person som har mejlat till oss. Den personen har skrivit så här: ”Avsöndrar gammal elektronik gifter av att bara ligga eller är det dammet som har varit i

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

kontakt med elektroniken och sen virvlar runt som är farlig?” Vad säger du om det här, Mariana? Är det ett problem med skadliga kemikalier i damm från hemelektronik?

MARIANA: 0:08:56 Ja, vi vet ju att vissa kemikalier avges från varor och hamnar i damm och inomhusluft, och vi vet också att människor, som vi då, vi kan mäta i människor, i blod och urin och i bröstmjölk till exempel, att det finns många kroppsfrämmande ämnen i oss. Och vi vet inte vilka hälsoeffekter det här får på lång sikt. Men ur en försiktighetssynpunkt så tycker vi att det är viktigt att man fortsätter arbeta för att få bort de här skadliga ämnena ur produkterna och att vi kan minska vår exponering då för de här ämnena.

BJÖRN: 0:09:30 Tänkte komma in lite grann på vad Kemikalieinspektionen gör när det gäller det här. För nu har ni hittat förbjudna ämnen i den här tillsynen. Vad gör ni då när ni upptäcker detta, Magdalena?

MAGDALENA: 0:09:41 Ja, vi kontakter ju företagen som säljer de här produkterna och ser till då att de inte längre säljer dem. Så att antingen så slutar företaget själva när de får veta resultatet, stoppar de försäljningen, och gör de inte det, då får vi lägga saluförbud.

BJÖRN: 0:09:57 Men av alla produkter då som finns ute på hyllorna som man kan välja bland, hur mycket av det har Kemikalieinspektionen kollat i förväg?

MAGDALENA: 0:10:05 Ja, i förväg kollar vi ingenting, utan det vi kontrollerar, det är det som redan finns på marknaden. Och vi gör ju också bara stickprovskontroller. Det är en otrolig mängd elektronik som finns där ute och det vi tittar på, det är ju bara en liten, liten del. Och vi kontrollerar ju också bara att produkterna uppfyller reglerna som gäller för innehållet av kemikalier. Så vi tittar inte på elsäkerhet och så, utan det är andra myndigheter som gör det. Så att i våra analyser här då, det är ju en liten andel av det som finns på svenska marknaden som vi har kollat på.

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

- BJÖRN: 0:10:40 Men vem är det då som är ansvarig för att grejerna är säkra?
- MARIANA: 0:10:44 Det är alltid företagen som säljer varorna som är ansvariga för att alla produkter de säljer ska vara säkra. Och de måste ha koll på att produkterna uppfyller de lagkrav som finns och att de inte innehåller skadliga kemikalier då till exempel. Och det kan ju vara så att i vissa fall så finns det inte specifika lagkrav för vissa ämnen, men det finns en generell lagstiftning som kallas för produktsäkerhetslagen, som då säger att alla produkter man säljer måste vara säkra ur hälsosynpunkt. Så det ligger ett stort ansvar på företagen att ha koll på sina produkter.
- BJÖRN: 0:11:16 Förutom inspektionerna här då som ni jobbar med, gör ni på Kemikalieinspektionen något mer för att hemelektronik inte ska innehålla skadliga kemikalier?
- MAGDALENA: 0:11:24 Ja, det för vi. Jo, men Kemikalieinspektionen, vi arbetar delvis också med att ta fram ny lagstiftning, nya regler, för att få bort skadliga ämnen ur hemelektronik, men också ur andra varor. Sen så har vi samarbete med andra myndigheter inom EU, och vi har ibland gemensamma projekt där vi kollar på samma typer av produkter och så. Ja, vi tar fram informationsmaterial. Det finns en hel del informationsmaterial till både konsumenter och till företag. Går att hitta på vår hemsida bland annat.
- MARIANA: 0:11:54 Mm. Kemikalieinspektionen har också på uppdrag av regeringen tagit fram en handlingsplan för en giftfri vardag, och där så arbetar vi mycket med att minska exponering för skadliga kemikalier. Och det främsta fokuset där är just att skydda barn och unga framför allt. Och vår tillsyn av bland annat då hemelektronik är en del av den här handlingsplanen och arbetet med den.
- BJÖRN: 0:12:19 Jag tänker så här, om man nu lyssnar på det här och bara känner att man kan komma ihåg tre stycken saker, tre tips när det gäller kemikalier i hemelektronik, vilka tips vill du skicka med då till lyssnarna, Mariana?

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

MARIANA: 0:12:32 Jo, men en grej kan ju vara då att dammsuga och damma och vädra, och kanske undvika att placera för mycket elektronik som dator och tv och så där i barnens sovrum, just för att en del av de här ämnena avges från produkterna. Och en annan grej kan vara att inte använda gammal elektronik som leksaker och inte låta barnen stoppa elektroniken i munnen då och så. Och sen ska man ju så klart lämna in gamla uttjänta apparater till en miljöstation så att de tas om hand på rätt sätt då, eftersom de kan innehålla de här ämnena.

BJÖRN: 0:13:11 Men behöver man känna sig för att utsättas för farliga och skadliga kemikalier från hemelektroniken som man har hemma?

MARIANA: 0:13:18 Nej, alltså orolig är ju dumt att vara, men man kan ju vara eftertänksam och agera där efter. Men orolig behöver man inte vara.

BJÖRN: 0:13:26 Ja, man kan följa lite av de här tipsen för att minska riskerna?

MARIANA: 0:13:30 Ja, precis. Det är ju upp till var och en hur man vill göra, men det är våra generella tips.

BJÖRN: 0:13:36 Ja, du har lyssnat på det allra första avsnittet av Kemikaliepodden, en poddcast från Kemikalieinspektionen för en kemikaliesmart vardag. Programledare var jag, Björn Malmström, och med mig i poddstudion har vi alltså haft inspektörerna Mariana Pilenvik och Magdalena Salomonsson. Och mer vägledning om kemikalier i vardagen hittar du på vår webbplats, Kemikalieinspektionen.se/konsument. Och för alla som tar hand om barn så finns också en broschyr med tips och råd om kemikalier att ladda ner eller att beställa på vår webbplats utan kostnad. Ni hittar broschyren på Kemikalieinspektionen.se/broschyren. Tack för oss för den här gången.

MAGDALENA: 0:14:14 Tack.

MARIANA: 0:14:14 Tack.

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 1 – Kemikalier i hemelektronik

BJÖRN: 0:14:15 Tack och hej.

[musik]